

THE 4TH CENTURY ANCIENT GREEK THEOLOGICAL TERMINOLOGY AND ITS TRANSLATION

The reasons of conceptually transcendental equivalence as an additional quality evaluation criterion of religious texts' translation are discussed in the article. Appropriateness of its introducing is based on the results of contemporary multilingual translations of the 4th century Ancient Greek theological terminology. On the example of the theological genres classification the differentiation between genres of patristic literature of the 4th – 5th centuries is made.

Key words: religious style, Ancient Greek theological terminology, conceptually transcendental equivalence, golden age of patristic literature.

УДК 811.411.21

Сівков І.В., к. філол. н., доц.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ МОНАРХІЇ В КОНСТИТУЦІЙНИХ ТЕКСТАХ КРАЇН АРАБСЬКОГО СВІТУ

Дана стаття присвячена дослідженню структури семантичних полів, а також висвітленню лінгвопрагматичних особливостей уживання мовних одиниць, що вербалізують концепт “монархія” в арабському юридичному дискурсі через призму аналізу реалізації даного суспільно-політичного концепту на рівні опозиції таких форм монархічного правління, як “абсолютна монархія” – “конституційна монархія” – “виборна монархія” – “теократична монархія”. Як матеріал дослідження залучається масив конституційних текстів таких арабських країн з монархічною формою державного правління, як Королівство Марокко, держава Кувейт, Королівство Саудівська Аравія, Султанат Оман та Об'єднані Арабські Емірати.

Ключові слова: лексична одиниця, термінологія, концепт, форма державного правління, конституція, монархія, абсолютна монархія, конституційна монархія, виборна монархія, теократична монархія, монарх.

Питання ідентифікації термінології, що позначає особливості форм державної влади в арабомовних країнах, зокрема, монархічної, не знаходили своє дослідження в лінгвоарабістичних працях. Не було виокремлено ті терміноелементи, вживання яких є характерним в конституційних текстах країн з монархічним державним ладом, а також не було проведено їхній структурно-семантичний аналіз, а також лінгвопрагматичний аналіз їхнього вживання в арабському юридичному дискурсі.

Метою даної статті є комплексне дослідження масиву лексичних одиниць, що виражають концепт “монархія” як поняття про монархічну форму державного правління та її підвиди – абсолютну, конституційну, виборну та теократичну шляхом аналізу корпусу конституційних текстів.

Дослідження концепту “**монархія**” проводиться на матеріалі конституційних текстів таких країн, як Королівство Марокко, Держава Кувейт, Королівство Саудівська Аравія, Султанат Оман, Об’єднані Арабські Емірати (далі – ОАЕ).

Сам термін “**монархія**” в політологічних дослідженнях отримує наступне визначення:

Монархія – це така форма правління, де голова держави – монарх, який має особливий юридичний статус. Його повноваження мають первинний, непохідний від будь-якої іншої влади в державі характер. Як правило, він успадковує свою посаду та посідає її довічно [Баглай 2004, с. 116-7];

У дослідженнях з теорії держави та права [Баглай 2004; Серегин 2014; Сигачева 2010] застосовуються різні підходи до класифікації різновидів монархічної форми правління. У згаданих працях виокремлюються такі основні форми монархічного правління, як **необмежена (абсолютна)** монархія, де особа, що царює, є вищим органом держави, та **обмежена** монархія, де вища державна влада розосереджена між монархом та іншими органами, **абсолютна** та **конституційна** монархія, а також **теократична** монархія [Баглай 2004, 116-7, 120; Серегин 2014, 82-83]. Аналіз праць із теорії держави та права дозволяє нам зробити висновок про те, що у них під загальним терміном “**обмежена монархія**” і мається на увазі **конституційна** монархія, представлена її різними типами (**дуалістичною** та **парламентською**).

1. **Необмежена (абсолютна) монархія**

У правовому відношенні монарх – джерело будь-якої влади, і лише він визначає її межі в нормативних актах, які він дарує своїм підданам. В основі закону лежить воля монарха. Абсолютна монархія характеризується широкими повноваженнями монарха в законодавчій, виконавчій та судовій сферах. Закони видаються від імені монарха, йому підпорядкований увесь адміністративний апарат держави. Будь-які виборні органи в абсолютній монархії, як правило, відсутні, що не виключає наявності різноманітних дорадчих установ. Як виняток, у деяких із цих країн можуть прийматися акти, які йменуються конституціями, однак у дійсності вони мають мало спільного із загальноприйнятими поняттям конституції [Баглай 2004, с. 117-8].

2. **Конституційна монархія**

Це така форма правління, при якій влада монарха здійснюється на основах і в рамках конституції [Баглай 2004, с. 118]. При конституційній монархії монарх «царює, але не править» та, як правило, позбавлений права діяти самостійно та займається суто символічними процедурами [Серегин 2014, с. 91-3].

У залежності від рівня обмеженості розрізняють **дуалістичну (змішану)** та **парламентську** монархії.

У **дуалістичній (змішаній)** монархії голова держави має реальну владу, обмежену розподілом влад, зокрема відокремленням законодавчої влади від виконавчої, яке, втім, є обмеженим. Виконавча влада належить монарху, який її виконує безпосередньо або за посередництвом призначеного ним уряду, який несе відповідальність перед монархом. Законодавча влада розподіляється між монархом та обраним парламентом, однак цей розподіл є початковим і характеризується переважною роллю монарха. Монарх наділений правом абсолютного veto, тобто без його затвердження

жодний закон, прийнятий депутатським корпусом, не набирає чинності. Крім того, монарх зазвичай наділений повноваженнями видавати надзвичайні укази, які мають силу закону, а також він може розпускати парламент та оголошувати надзвичайний стан [Баглай 2004, с. 118-9; Серегин 2014, с. 95].

У **парламентській** монархії монарх не наділений реальними повноваженнями по управлінню державою. Обсяг повноважень монарха в парламентських монархіях неоднаковий і варіюється від майже повного усунення монарха від участі в державній діяльності та зведення його повноважень до зовнішнього представництва до його наділення ширшими повноваженнями [Баглай 2004, с. 119].

3. Виборна монархія

На відміну від класичної монархічної форми правління, при якій верховна влада передається за принципом успадкування престолу, у виборній монархії голова держави-монарх обирається на певний строк. Тому у виборній монархії спостерігається поєднання ознак монархічної та республіканської форм правління.

У деяких джерелах на позначення такої форми монархічного правління, при якій монарх не успадковує владу, а обирається, вживається синонімічний до **“виборна монархія”** термін **“колегіальна монархія”**, що позначає такий спосіб організації монархічної влади, при якому влада государя обмежується окремим колегіальним органом, члени котрого, очолені государем, є колективним головою держави [Серегин 2014, с. 96].

4. Теократична монархія

Особливість теократичної монархії полягає у тому, що в ній голова держави-монарх є одночасно головою того чи іншого релігійного культу [Баглай 2004, с. 120].

Як відомо, форма державного правління Королівства Марокко, визначається як конституційна монархія за положеннями Основного закону країни, однак у низці досліджень світових державно-правових систем конституційна монархія у Марокко визначається як дуалістична змішана з тяжінням до парламентської форми правління [Сигачева 2010, с. 20]. Форма державного правління Держави Кувейт за конституційними нормами визначається як конституційна, однак більшість дослідників теорії держави та права форму державного правління в Кувейті трактують як дуалістичну змішану з тяжінням до абсолютної монархії [Сигачева 2010, с. 20].

Королівство Саудівська Аравія є абсолютною теократичною монархією [Баглай 2004, с. 118, 120; Серегин 2014, с. 97; Сигачева 2010, с. 20]. Султанат Оман є абсолютною монархією [Баглай 2004, с. 118; Серегин 2014, с. 97; Сигачева 2010, с. 20]. У Кувейті, Саудівській Аравії та Омані влада монарха не є необмеженою, і важливу роль відіграє правляча родина, яка вирішує питання успадкування престолу та члени якої відіграють ключову роль в політичному житті країни.

Наприклад, в Саудівській Аравії король, після того, як йому буде складено присягу та після проведення консультацій з “Радою відданості” (*hay'at al-bay'a*), повинен обрати декілька кандидатур на посаду спадкоємця престолу та подати ці кандидатури на розгляд Ради, яка має за загальної згоди її членів схвалити одну з кандидатур для її призначення спадкоємцем престолу. У разі несхвалення жодної із запропонованих кандидатур Рада повинна висунути ту кандидатуру, яку вона вважає за потрібне

[Anẓimat wa-lawā'ih hay'at al-bay'a; 7 (тут і далі – нумерація статті конституції)]. В Омані Рада правлячої родини (*mağlis al-'ā'ila al-mālika*) повинна одностайно призначити нового султана протягом трьох днів після смерті попереднього, оскільки правлячий султан не призначив спадкоємця престолу. Якщо члени правлячої сім'ї не зможуть досягти одностайності у вказаний термін, Рада Оборони (*mağlis ad-difā'*) разом із Головами Державної Ради (*ra'īs mağlis ad-dawla*) та Консультативної Ради (*ra'īs mağlis aš-šūrā*), Головою Верховного Суду (*ra'īs al-maħkama al-'ulyā*), а також двома найстаршими за віком його заступниками повинні затвердити султаном ту кандидатуру, яку буде рекомендовано султаном у своєму листі Раді правлячої родини [An-niẓām al-asāsiyy li-d-dawla: 6].

Окріювані конституції Саудівської Аравії (*an-niẓām al-asāsiyy li-l-ħukm*, *Основний нізам правління*) та Оману (*an-niẓām al-asāsiyy li-d-dawla*, *Основний закон держави*) не обмежують владу монархів цих країн.

ОАЕ є федеративною (*dawla ittihādiyya*) виборною (колегіальною) монархією, яку не можна віднести ні до абсолютної, ні до конституційної, бо кожен емірат, що входить до ОАЕ, сам по собі є абсолютною монархією, однак ОАЕ в цілому є обмеженою, а не конституційною монархією, у якій влада спільного монарха обмежена федеративним державним устроєм, унаслідок чого він змушений поділяти владу з головами окремих еміратів, а також обраністю спільного еміра на 5 років [Баглай 2004, с. 119-120; Серегин 2014, с. 96; Сигачева 2010, с. 20].

Нижче буде розглянуто шляхи реалізації монархічних засад в Королівстві Марокко, Державі Кувейт, Королівстві Саудівська Аравія, Султанаті Оман та Об'єднаних Арабських Еміратах, а також класифіковано ті мовні одиниці, які реалізують концепт монархії в конституційних текстах даних країн.

У **конституції Королівства Марокко**, прийнятій в 2011 р. (тут і далі назва конституції країни згадується у тому разі, коли вона відмінна від *dustūr*), країна оголошується конституційною демократичною парламентською та соціальною монархією (*niẓām malakiyya dustūriyya dīmuqrāṭiyya barlamāniyya wa iğimā'iyya*), основною рисою якої є розподіл влад (*yaqūm" an-niẓām ad-dustūriyy li-l-mamlaka 'alā asās faṣl as-sulaṭ*) [Dustūr al-Mamlaka al-Mağribiyya; 1].

За положеннями конституції, король (*malik*) є головою держави (*ra'īs ad-dawla*) та її «верховним представником (*al-mumattil al-'asmā'*)», «повелителем правовірних (*amīr al-mu'minīna*)», «охоронцем мусульманської умми (*umma*, сукупність усіх мусульман як релігійна громада) та релігії (*hāmī ḥimā al-milla wa-d-dīn*)», а також «гарантом свободи виконання релігійних культів (*dāmin li-ħurriyyat mumārasat aš-šu'ūn ad-dīniyya*)», виконуючи релігійні повноваження «повелителя правовірних», які йому виключно надаються, за допомогою указів (*yumāris" al-malik aš-ṣalāḥiyyāt ad-dīniyya al-muta'alliqa wa-l-muḥawwala lahu ḥaṣriyy" bi-wāsiṭat zahā'ir*)» [Dustūr al-Mamlaka al-Mağribiyya; 41-2]. Король очолює Верховну Раду *улемів* (*ālim*, мн. *'ulamā'*, *знавці богослов'я, історико-релігійного передання і етично-правових норм ісламу*) (*al-mağlis al-'ilmiyy al-a'lā*), яка має виключну компетенцію виносити офіційні *фетви* (*fatwā'*, богословсько-правовий висновок в ісламі, зроблений для роз'яснення і практичного застосування якогось припису шариату чи тлумачення якогось казусу з позицій

шариату) [Dustūr al-Mamlaka al-Maġribiyya; 41]. Король є символом національної єдності (*ramz waḥdat al-umma*)» та гарантом тривалості існування (*dāmin dawām ad-dawla wa-stimrārihā*), незалежності та територіальної цілісності держави (*dāmin istiqlāl al-bilād wa-ḥawzat al-mamlaka*). Він є верховним арбітром для державних установ (*al-ḥakam al-'asmā bayna mu'assasāt ad-dawla*), є гарантом поваги до конституції, належного виконання конституційними установами своїх функцій та дотримання демократичного вибору, прав та свобод громадян та організацій (*yashar' alā iḥtirām ad-dustūr; wa ḥusn sayr al-mu'assasāt ad-dustūriyya wa-'alā ṣiyānat al-iḥtiyār ad-dimuqrāṭiyyu wa-ḥuqūq wa-hurriyāt al-muwāḥinīn' wa-l-muwāḥināt wa-l-ġamā'āt*) [Dustūr al-Mamlaka al-Maġribiyya; 42]. Особа короля є недоторканою та такою, яка вимагає пошани (*ṣaḥs al-malik lā tuntahak' ḥurmatuhu. Wa li-l-malik wāġib at-tawqūr wa-l-iḥtirām*) [Dustūr al-Mamlaka al-Maġribiyya; 46].

Король призначає (*yu'ayyin'*) голову Уряду з тієї політичної партії, яка отримала більшість депутатських місць на виборах до Палати депутатів (*ra'īs al-ḥukūma min al-ḥizb as-siyāsiyyu al-lādī taṣaddara intiḥābāt a'ḏā' maġlis an-nuwwāb*) та членів Уряду за поданням голови Уряду (*yu'ayyin' a'ḏā' al-ḥukūma bi-qtirāḥ min ra'īsihā*) [Dustūr al-Mamlaka al-Maġribiyya; 47]. Він очолює Раду міністрів, що складається з її Голови та міністрів (*yar'as' al-malik al-maġlis al-wizāriyyu allaḏī tata'allaf' min ra'īs al-ḥukūma wa-l-wuzarā'*) [Dustūr al-Mamlaka al-Maġribiyya; 48]. Також король очолює Вищу Раду юстиції (*al-maġlis al-'a'lā li-s-sulṭa al-qaḏā'iyya*) [Dustūr al-Mamlaka al-Maġribiyya; 56]. Король також має право видавати указ про розпуск обох палат парламенту або однієї з них (*li-l-malik ḥaqq ḥall maġlisay al-barlamān aw-aḥādihimā bi-zahūr*) [Dustūr al-Mamlaka al-Maġribiyya; 51].

Отже, аналіз конституційних повноважень Короля Марокко свідчить про те, що марокканська монархія є де-юре конституційною парламентською, але де-факто дуалістичною (змішаною) з тяжінням до парламентської та елементами теократичної, оскільки Король Марокко наділений широкими повноваженнями як фактичний голова виконавчої влади, а також як голова мусульманської громади в межах своєї територіальної юрисдикції – захисник ісламської релігії. Його конституційні релігійні повноваження випливають з його традиційної ролі як релігійного та світського голови своїх підданих

У відповідності до **конституції Держави Кувейт**, прийнятої в 1962 р., країну було оголошено спадковим (*imāra wirāṭiyya*) демократичним (*nizām al-ḥukm dimuqrāṭiyyu*) еміратом, основною рисою якого є розподіл влад (*yaqūm' nizām al-ḥukm 'alā asās faṣl as-suluṭāt*) [Dustūr Dawlat al-Kuwayt; 4, 6, 50]. За положеннями конституції емір (*al-amīr*) є головою держави (*ra'īs ad-dawla*). Особа еміра є недоторканою (*zātuhu maṣūna lā tumass'*) [Dustūr Dawlat al-Kuwayt, стаття 54].

Виконавча влада належить еміру, Раді Міністрів та міністрам (*as-sulṭa at-tanfīdiyya yatawallāhā al-amīr wa-maġlis al-wuzarā' wa-l-wuzarā'*) [Dustūr Dawlat al-Kuwayt; 52]. Емір виконує свої повноваження за допомогою міністрів (*yatawallā al-amīr sulṭātihi bi-wāṣiṭi wuzarā'ihī*), які разом із Головою Ради Міністрів несуть перед ним солідарну відповідальність за загальну політику держави (*ra'īs maġlis al-wuzarā' wa-l-wuzarā' mas'ūlūna bi-t-taḏāmun amāna-l-amīr 'an as-siyāsa al-'amma*

li-d-dawla) [Dustūr Dawlat al-Kuwayt; 55, 58]. Емір призначає Голову Ради Міністрів та звільняє його з посади, а також призначає міністрів Уряду та звільняє їх з посад за поданням Голови Ради міністрів (*yu'ayyin^u al-amīr ra'īs mağlis al-wuzarā' wa yu'fihī min manāṣibihī kamā yu'ayyin^u al-wuzarā' wa yu'fihim min manāṣibihim binā'^{an} 'alā tarṣīḥ ra'īs mağlis al-wuzarā'*) [Dustūr Dawlat al-Kuwayt; 56]. Емір має право законодавчої ініціативи (*li-l-amīr ḥaqq iqtirāḥ al-qawānīn*) [Dustūr Dawlat al-Kuwayt; 65]. Емір також має право видавати указ про розпуск Палати депутатів (*li-l-amīr an yaḥill^a mağlis al-umma bi-marsūm*) [Dustūr Dawlat al-Kuwayt; 107]. Законодавча влада належить еміру та Національній Раді (*as-sulṭa at-taṣrī'iyya yatawallāhā al-amīr wa-mağlis al-umma*) [Dustūr Dawlat al-Kuwayt; 51].

Таким чином, з аналізу конституційних повноважень еміра Кувейту випливає, що, незважаючи на конституційні положення про конституційно-парламентський характер кувейтської монархії, вона фактично є дуалістичною (змішаною) з тяжінням до абсолютної, оскільки Емір за положеннями конституції наділений широкими законодавчими та виконавчими повноваженнями як голова законодавчої та виконавчої влад.

Згідно з **Основним нізамом правління (конституцією) Саудівської Аравії** країну оголошено монархією (*niẓām al-ḥukm malakiyy*) [An-niẓām al-asāsiyy li-l-ḥukm, 5 (1)]. У конституційному документі визначається, що державна влада в Королівстві складається з судової, виконавчої та організаційної влад, найвищою інстанцією для яких оголошується Король (*tatakawwan^u as-suluṭāt min as-sulṭa al-qaḍā'iyya – as-sulṭa at-tanfīdiyya – as-sulṭa at-tanzīmiyya wa-l-malik huwa marği' hādihī as-suluṭāt*) [An-niẓām al-asāsiyy li-l-ḥukm, 44]. Король керує країною у відповідності до законів Шаріату та наглядає за імплементацією шаріатського законодавства, нормативних актів та загальної політики країни, її захисту та оборони (*yaqūm^u al-malik bi-siyāsat al-umma siyāsa^{an} ṣar'iyy^{an} ṭibq^{an} li-aḥkām al-islām wa-yuṣrif^u 'alā taṭbīq aṣ-ṣarī'a al-islāmiyya wa-l-anẓima wa-s-siyāsa al-'amma li-d-dawla wa-ḥimāyat al-bilād wa-d-difā' 'anhā*) [An-niẓām al-asāsiyy li-l-ḥukm, 55].

Король є Головою Ради Міністрів, якому допомагають виконувати свої обов'язки члени Ради Міністрів, королівським указом призначає та звільняє з посад заступників Голови Ради Міністрів, а також міністрів-членів Ради Міністрів, які несуть перед королем солідарну відповідальність за імплементацію шаріатського законодавства, нормативних актів та загальної політики країни. Король має право розпустити та реорганізувати Раду Міністрів (*Al-malik huwa ra'īs mağlis al-wuzarā' wa-yu'āwinuhu fī adā' mahāmmihī a'ḍā' mağlis al-wuzarā'. Yu'ayyin^u al-malik nuwwāb ra'īs mağlis al-wuzarā' wa-l-wuzarā' al-a'ḍā' bi-mağlis al-wuzarā' wa-yu'fihihim bi-amr malakiyy. Yu'tabar^u nuwwāb ra'īs mağlis al-wuzarā' wa-l-wuzarā' al-a'ḍā' bi-mağlis al-wuzarā' mas'ūlīna bi-t-taḍāmun amāma-l-malik 'an taṭbīq aṣ-ṣarī'a al-islāmiyya wa-l-anẓima wa-s-siyāsa al-'amma li-d-dawla. Li-l-malik ḥall mağlis al-wuzarā' wa-i'ādat takwīnihī*) [An-niẓām al-asāsiyy li-l-ḥukm, 56-7].

Отже, положення конституції Саудівської Аравії чітко вказують на те, що монарх країни має абсолютні повноваження в якості вищого органу виконавчої влади. Також він є вищим релігійним керівником країни, будучи зобов'язаним керувати країною за законами Шаріату та наглядати за виконанням шаріатського законодавства.

У відповідності до **Основного Закону Оману**, виданого в 1996 р. (з поправками (*ta'dilāt*) 2011 р.) країну оголошено спадковим султанатом (*niẓām al-ḥukm sulṭāniyyu wirāṭiyyu*) [An-niẓām al-asāsīyyu li-d-dawla; 5]. Голова держави – султан (*as-sulṭān*). Особа султана є недоторканою (*zātuhu maṣūna lā tumass^{an}*) та такою, яка вимагає пошани та покори (*iḥtirāmuhu wāǧib wa-amruhu muṭā'*). Султан є символом національної єдності та гарантом її збереження та захисту (*ramz al-waḥda al-waṭaniyya wa-s-sāhir 'alā ri'āyatihā wa-ḥimāyatihā*) [An-niẓām al-asāsīyyu li-d-dawla; 41].

Султан очолює Раду Міністрів або призначає її Голову (*yaqūm^{an} as-sulṭān bi-ri'āsata maǧlis al-wuzarā' aw ta'yīn man yatawallā ri'āsatahu*). Рада Міністрів допомагає Султану накреслювати та проводити загальну політику країни (*yuāwin^{an} as-sulṭān fī rasm as-siyāsa al-'amma li-d-dawla wa-tanfīḍihā maǧlis li-l-wuzarā'*). Султан призначає та звільняє з посади заступників Голови Ради Міністрів, а також міністрів-членів Ради Міністрів (*yaqūm^{an} as-sulṭān bi-ta'yīn nuwwāb ra'īs maǧlis al-wuzarā' wa-l-wuzarā' wa-i'fā'ihim min manāṣibihim*), які несуть перед Султаном солідарну політичну відповідальність за виконання загальної політики країни (*a'ḍā' maǧlis al-wuzarā' mas'ūlūna siyāsīyy^{an} mas'ūliyya taḍmuniyya amāma-s-sulṭān 'an tanfīḍ as-siyāsa al-'amma li-d-dawla*) [An-niẓām al-asāsīyyu li-d-dawla; 42, 43, 52].

У відповідності до **конституції ОАЕ** (тимчасово прийнятої в 1971 р., прийнятої на постійній основі в 1996 р.), вищим органом влади в ОАЕ є Верховна Рада федерації (*al-maǧlis al-a'lā li-l-ittiḥād huwa as-sulṭa al-'ulyā fīhi*), яка складається з усіх правителів еміратів – суб'єктів Федерації (*al-imārāt al-mukawwina li-l-ittiḥād*) [Dustūr al-imārāt al-'arabiyya al-muttaḥida; 46]. Верховна Рада Федерації схвалює призначення прем'єр-міністра Федерації, його відставку, а також його звільнення з посади за поданням Президента Федерації (*yatawallā al-maǧlis al-a'lā li-l-ittiḥād al-muwāfaqa 'alā ta'yīn ra'īs maǧlis wuzarā' al-ittiḥād wa-qubūl istiḳālatihi wa-i'fā'ihim min manāṣibihim binā'^{an} 'alā iqtirāḥ ra'īs al-ittiḥād*) [Dustūr al-imārāt al-'arabiyya al-muttaḥida; 47 (5)].

Верховна Рада Федерації обирає з її членів Голову Федерації та її заступника на 5 років з правом переобрання (*yantaḥib^{an} al-maǧlis al-a'lā li-l-ittiḥād min bayni a'ḍā'ihim ra'īs^{an} li-l-ittiḥād wa-nā'ib^{an} li-ra'īs al-ittiḥād. Muddat ar-ra'īs wa-nā'ibihim ḥams sanawāt mīlādiyya wa-yaǧūzu i'ādat intiḥābihimā li-dāt al-manāṣib*) [Dustūr al-imārāt al-'arabiyya al-muttaḥida; 51-2].

Президент Федерації очолює Верховну Раду Федерації, призначає Голову Ради Міністрів Федерації, приймає його відставку та звільняє з посади за згоди Верховної Ради Федерації, призначає заступників Голови Ради Міністрів Федерації та міністрів, а також приймає їхню відставку та звільняє їх з посади за поданням Голови Ради Міністрів Федерації (*yu'ayyin^{an} ra'īs al-ittiḥād ra'īs maǧlis wuzarā' al-ittiḥād wa-yaqbil istiḳālatahu wa-yu'fīhi min manāṣibihim bi-muwāfaqat al-maǧlis al-a'lā kamā yu'ayyin^{an} nuwwāb ra'īs maǧlis wuzarā' al-ittiḥād wa-l-wuzarā' wa-yaqbil istiḳālatihim wa-yu'fīhim min manāṣibihim binā'^{an} 'alā iqtirāḥ ra'īs maǧlis wuzarā' al-ittiḥād*) [Dustūr al-imārāt al-'arabiyya al-muttaḥida; 54 (1, 5)].

Голова Ради Міністрів, його заступники а також міністри несуть перед Головою Федерації, а також Верховною Радою Федерації солідарну політичну відповідальність за виконання загальної політики Федерації в та за її межами (*ra'īs maǧlis al-wuzarā'*

wa-nuwwābuhu wa-l-wuzarā' mas'ūlūna siyāsīy^{an} bi-t-taḍāmun amāma ra'īs al-ittiḥād wa-l-mağlis al-a'lā li-l-ittiḥād 'an tanfīḍ as-siyāsa al-'amma li-l-ittiḥād fī-d-dāḥil wa-l-ḥāriğ [Dustūr al-imārāt al-'arabiyya al-muttaḥida; 64].

Дослідження політичної системи ОАЕ свідчить про функціонування там не зафіксованих у Конституції неписаних традицій політичного життя країни, суть яких полягає у тому, що Президентом ОАЕ традиційно формально затверджується емір емірату Абу-Дабі, а віце-президентом та прем'єр-міністром – емір емірату Дубай.

Аналіз обсягу конституційних повноважень монархів Королівства Марокко, Держави Кувейт, Королівства Саудівська Аравія, Султанату Оман та Об'єднаних Арабських Еміратів свідчить про те, що у даних країнах монарх є ключовим гравцем на політичній арені. Він має широкі політичні повноваження як голова держави та виконавчої (в Кувейті – і законодавчої) влади.

Досліджуючи форми лексичної реалізації концепту “**монархія**”, можна в межах даного концепту виокремити такі складові-субконцепти, як:

1. Верховенство (як-то: *al-mumattil al-'asmā* “(Король) верховний представник (держави)”);

2. Недоторканність (наприклад, *dātuḥu maşūna lā tumassu* “Особа (короля) є недоторканною”);

3. Вірність та захист (як-то: *al-ḥāmī al-'amin li-d-dīn wa-l-waṭan* “(Король) надійний охоронець релігії та Батьківщини”; *ramz al-waḥda al-waṭaniyya wa-s-sāhir 'alā ri'āyatihā wa-ḥimāyatihā* “(Султан) є символом національної єдності та гарантом її збереження та захисту”);

4. Пошана та покора (наприклад, *iḥtirāmuḥu wāğib wa-amruḥu muṭā* “Особа (султана) вимагає пошани та покори”).

Такі форми лексичного вираження отримує концепт “**(певна) форма монархії**” разом із своїми похідними:

1. **Абсолютна монархія:**

– монарх – найвища інстанція для усіх гілок влади (наприклад, *tatakawwanu as-suluṭāt min as-sulṭa al-qaḍā'iyya – as-sulṭa at-tanfīḍiyya – as-sulṭa at-tanzīmiyya wa-l-malik huwa marği' hādihī as-suluṭāt* “державна влада в (Королівстві Саудівська Аравія) складається з судової, виконавчої та організаційної влад, найвищою інстанцією для яких оголошується Король”);

2. **Конституційна монархія:**

– розподіл влад (як-то: *faşl as-sulaṭ, faşl as-suluṭāt*)

3. **Теократична монархія:**

– керування правовірними (наприклад, *amīr al-mu'minīna* “Повелитель правовірних (титул короля Марокко)”);

– охорона та захист Ісламу та мусульманської умми (як-то: *ḥāmī ḥimā al-milla wa-d-dīn* “охоронець мусульманської умми та релігії”);

4. **Виборна монархія:**

– виборність (голови держави) (наприклад, *yantaḥibū al-mağlis al-a'lā li-l-ittiḥād min bayni a'ḍā'ihi ra'īs^{an} li-l-ittiḥād wa-nā'ib^{an} li-ra'īs al-ittiḥād* “Верховна Рада

Федерації обирає з її членів Голову Федерації та її заступника на 5 років з правом переобрання”).

Таким чином, на підставах виконаного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Арабському світу притаманне традиційне сприйняття інституту монархії як вишого органу влади з реальною світською та релігійною, а не формально обмеженою законодавством владою.

2. Поділ арабських монархій на абсолютні та конституційні є здебільшого умовним, оскільки межі повноважень гілок влади є здебільшого розмитими.

3. Концепт “**монархія**” знаходить своє вираження в наступних лексико-семантичних групах: *верховенство, недоторканність, вірність та захист, пошана та покора*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Конституционное право зарубежных стран*. Учебник для вузов / Под общ. ред. М.В. Баглая, Ю.И. Лейбо и Л.М. Энтина. – М.: Норма, 2004. – 832 с. 2. *Сергеев А.В.* Форма государственного правления (вопросы истории): Дис. ... доктора. юрид. наук: 12.00.01 / Сергеев Андрей Викторович. – Ростов-на-Дону, 2014. – 379 с. 3. *Сигачева Е.И.* Конституционная монархия как форма правления (историко-правовой и сравнительно-правовой аспекты): автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.01 / Сигачева Елена Леонидовна. – Санкт-Петербург, 2010. – 23 с. 4. *Dustūr al-Mamlaka al-Magribiyya*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mcpr.gov.ma/constitution.aspx> (дата звернення: 19.10.2016). 5. *Dustūr Dawlat al-Kuwayt*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.constitutionnet.org/files/constitution_of_kuwait_1962_-_arabic.pdf (дата звернення: 19.10.2016). 6. *An-nizām al-asāsīyy li-d-dawla*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ar/om/om019ar.pdf> (дата звернення: 19.10.2016). 7. *Dustūr al-imārāt al-‘arabiyya al-muttaḥida*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uaecabinet.ae/ar/the-constitution> (дата звернення: 19.10.2016). 8. *An-nizām al-asāsīyy li-l-hukm*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mofa.gov.sa/ServicesAndInformation/aboutKingDom/SaudiGovernment/Pages/BasicSystemOfGovernance24887.aspx> (дата звернення: 19.10.2016).

*Сивков И.В., к. филол. н., доц.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев*

ВЕРБАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА МОНАРХИИ В КОНСТИТУЦИОННЫХ ТЕКСТАХ СТРАН АРАБСКОГО МИРА

Данная статья посвящена исследованию структуры семантических полей, а также освещению лингвопрагматических особенностей употребления языковых единиц, которые вербализируют концепт “**монархия**” в арабском юридическом дискурсе через призму анализа реализации данного общественно-политического концепта на уровне оппозиции таких форм монархического правления, как “**абсолютная монархия**” – “**конституционная монархия**” – “**выборная монархия**” – “**теократическая монархия**”. В качестве материала исследования привлекается массив конституционных текстов таких арабских стран с монархической формой государственного управления, как Королевство Марокко, Государство Кувейт, Королевство Саудовская Аравия, Султанат Оман и Объединенные Арабские Эмираты.

Ключевые слова: лексическая единица, терминология, концепт, форма государственного правления, конституция, монархия, абсолютная монархия, конституционная монархия, выборная монархия, теократическая монархия, монарх.

VERBALIZATION OF THE CONCEPT OF MONARCHY IN THE LEGISLATIVE TEXTS OF ARABIC STATES

The present paper is dedicated to the study of the structure of semantic fields and shedding of light on the linguopragmatic particularities of the usage of lexical units that verbalize the concept “monarchy” in the Arabic legal discourse through the analysis of the realization of given socio-political concept on the level of opposition of such forms of the monarchical government as “absolute monarchy” – “constitutional monarchy” – “elective monarchy” – “theocratic monarchy”. The corpus of constitutional texts of such Arabic countries with monarchical government as Kingdom of Morocco, State of Kuwait, the Kingdom of Saudi Arabia, the Sultanate of Oman and the United Arab Emirates is taken as the material of research

Key words: lexical unit, terminology, concept, the type of government, constitution, monarchy, absolute monarchy, constitutional monarchy, elective monarchy, theocratical monarchy, monarch

УДК 811.133

*Смуциньська І.В., д. філол. н., проф., Голубець С.В., магістр
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ*

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ПОДІЙ У ЗОНІ АТО НА СХОДІ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНІЙ ПРЕСІ

Стаття висвітлює результати проведеного аналізу мас-медійного дискурсу Франції, країн Арабського світу, України та Російської Федерації щодо висвітлення подій у зоні проведення Антитерористичної операції на Сході України, визначено його основні лексико-стилістичні та дискурсивні особливості.

Ключові слова: Антитерористична операція, медіадискурс, лексико-стилістичні особливості.

Протягом всієї історії людства народи і країни вступали в різні відносини між собою – політичні, економічні, наукові, культурні тощо, що сьогодні знаходить своє висвітлення перш за все у мас-медійному просторі різних країн. Саме засоби масової інформації є першою інституцією, яка реагує на будь-які зміни у ще стабільній чи вже нестабільній ситуації в державі чи регіоні. Враховуючи важливість цього феномену, пов'язаного з передачею інформації, мас-медійний дискурс сьогодні становить один із пріоритетних напрямків сучасних лінгвістичних досліджень.

Серед подій, що відбуваються в сучасному світі і знаходять своє висвітлення в пресі, чи не найважливіше місце належить військовим конфліктам: по-перше, такі